

berlinski pioniri, treći deo

HAVE YOU EVER SQUATTED AN AIRPORT ?

piše_miodrag kuč

foto_Jan Eric Loebe, Felix Syrovatka,
Bread&Butter

↓ tempelhof_enterijer

↓ akcija have you ever squatted an airport?

BERLINSKI AERODROMI

Jedna od svakako najzanimljivijih tema u Berlinu jeste izgradnja buduće zračne luke BBI (Berlin-Brandenburg International) do sredine 2011, što će omogućiti zatvaranje aerodroma *Tempelhof* i *Tegel* i oslobađanje 900 hektara zemljišta u samom gradu. Treba naglasiti da su ta dva prostora potpuno infrastrukturno opremljena i da se nalaze na vrlo atraktivnim lokacijama, dostupnim svim mogućim prevoznim sredstvima.

Naravno, u duhu strukturne transformacije postindustrijskog pejzaža, ređaju se ideje na temu šta s tolikom prostorom. Razmaštavaju se urbanisti i arhitektae, političari obećavaju nova radna mesta i sofisticirane tehnologije, ekolozi traže park. Konkretni predlozi kretali su se od luksuznih klinika za odabranu klijentelu, preko rentiranja prostora kompanijama za gigantski logo vidljiv sa *googlemapsa*, do energetske pašnjaka. Kad se slegla prašina od brejnstorminga, na scenu je stupila surova realnost, koja kaže: ni za jednu ideju nema investicija, te će se ova konverzija aerodroma (u šta god) događati u mnogo faza, od kojih će neke biti čak i eksperimentalne.

Ono što je sigurno i čemu se polako nazire oblik jeste koridor koji vodi ka BBI aerodromu, novom logističkom centru za istočnu Evropu i Aziju i pandanu frankfurtskom čvorištu. Taj potez planiran je kao miks potpuno nove infrastrukture, naučno-istraživačkih klastera i parkovskih površina na reci Spree. Novi aerodrom nije projektovan samo za potrebe vazdušnog saobraćaja nego i kao katalizator za čitav region, uz poseban fokus na kreativnim industrijama i *društvu znanja*. Tu dolazimo do prvog procepa između političkog establišmenta na federalnom nivou i lokalnih grupacija, koje ne žele autoput kroz svoja naselja, nove investicije bez njihove participacije i bespotrebnu globalnu konkurenciju. U tom smislu, postepeno zatvaranje berlinskih aerodroma i pravljenje uslova za nove investicije, i pored viška prostora koji bi mogao i morao biti recikliran, stvorilo je polje za otvoreni konflikt između špekulanata nekretninama i malog čoveka iz kvarta.

U centru tog konflikta nalazi se Senat Berlin, koji pokušava da za takav prostorni potencijal ispiše novi softver, tj. da pomoću različitih javnih i komercijalnih događaja podigne kod građana svest o važnosti konverzije aerodroma koji su izgubili svoju prvobitnu funkciju. Glavni kamen spoticanja je svakako pitanje da li ovi prostori treba da služe kao razvojni potencijal (radna mesta) ili za kvalitativni pomak nekomercijalnog karaktera (neka vrsta javne površine sa promenljivim programom).

KOME PRIPADAJU ZATVORENI AERODROMI?

Pod zastavom progresa i uz bezbroj političkih skandala, Senat Berlina postavio se prema problemu prilično arogantno zatvorivši *Tempelhof* u ime bezbednosti i ostavljajući prostor dostupan samo za muzejske aktivnosti i odveć komercijalni *Fashion Show Bread&Butter*. Svesno se radi na izgradnji imidža aerodroma kao *cool event* destinacije. Interesi onih koji bi da prave stanove za japije i gradskih struktura željnih novih stanovnika koji bi kasu punili taksama umesto da je prazne socijalnim izdacima na ovakvim koktel zabavama dodatno se uvezuju i produbljuju. Aerodrom služi samo kao scenografija u procesu planirane džentrifikacije kvartova koji ga okružuju, a koji su radnička naselja sa velikim procentom migranata.

Tu na scenu stupaju *grass-root* inicijative levičarskog karaktera sa radikalnim idejama o zauzimanju aerodroma i pretvaranju ovog mesta, prepunog negativnih konotacija iz doba nacizma, u hipi prostor cveća, kampovanja u prirodi, u prostor prepun gologuze dece koja se igraju sa životinjama. Sečenje ograde od bodljikave žice, hakovanje događaja i blogerska ofanziva kulminirali su akcijom *Have You Ever Squatted an Airport?* kada je grupa podigla na noge celokupnu policiju grada koja je bukvalno opasala aerodrom sprečivši upad na teren. Takve intervencije pre svega imaju za cilj da se u medije pošalje određeni signal i stvori tenzija. Nova, veća akcija planirana je za 8. maj, na Dan oslobođenja, kada aerodrom bude javno otvoren za posetioce. Tada će se na trenutak

→ akcija have you ever squatted an airport?

↓ fashion show bread&butter

simulirati budućnost aerodroma; park dostupan svima ali kontrolisan kamerama i obezbeđenjem, pravilima ponašanja i radnim vremenom. Rezervat slobode.

Za tu priliku alternativne grupe spremaju posebnu taktiku koja se sastoji od mirnog okupljanja na pisti, tj. polju ali sa masovnim remećenjem uspostavljenih pravila. Preko centralnog bloga, ali i ostalih socijalnih mreža, građani se pozivaju da ponesu opremu za kampovanje, biljke, muzičke instrumente i sportske rekvizite kako bi se prezentovao mogući model korišćenja aerodroma. Pošto će obezbeđenje biti paralisano osnovnim pravima na samoizjašnjavanje u javnoj sferi, biće zanimljivo na koji način će policija reagovati kada 10.000 ljudi odbije da napusti prostor u 20 časova.

Za aerodrom *Tegel*, koji je još u funkciji, traži se rešenje koje će izbeći žestoku javnu raspravu i konflikte iz prošlosti. Naime, donesena je odluka da taj prostor mora generisati nova radna mesta iz oblasti nanotehnologija, obnovljivih energija i bioinženjeringa, kombinovanih sa naučnoistraživačkim institutima, bez kojih ovakav scenario nije moguć. Neka vrsta poziva novim elitama koje grad vidi kao pokretače razvoja celog regiona. Idejno rešenje traženo je kroz sistem radionica pozivnog tipa, te su, između ostalih, svoje vizije dali i biroji poput *gmp*, koji je i projektovao aerodrom, *MVRDV* i *Machleidt + Partner*. Treba podvući da to nije bio klasičan konkurs na kojem se strane nadmeću, nego neka vrsta strateškog planiranja koje za cilj ima strukturu, a ne prostornu konverziju. Samo rešenje predstavlja kombinaciju rezultata do kojih se došlo na gorenavedenim radionicama. Ovakav pristup bio je moguć i zato što istorija ovog aerodroma, za razliku od *Tempelhofa*, nema negativnih konotacija, pa je i javnost lakše progutala vest o ovom gigantskom kampusu. Dodatni plus je i činjenica da aerodrom ima direktnu vezu sa nekoliko jezera, te se rekreativni sadržaji pristo nameću, ostavljajući mogućnosti onima koji baš i nisu zainteresovani za nanotehnologije da pecaju i jedre na 15 minuta od centra grada. Zasad se na vidiku ne nadziru konflikti kao u slučaju *Tempelhofa*, jer su i kvartovi koji se naslanjaju na aerodrom uglavnom

mimi i monotoni, daleko od hipsterske groznice, turizma i progresivnih urbanih miljea. U takvom okruženju teško je sprovesti bilo kakvu ozbiljniju akciju, pa se civilne inicijative uglavnom svode na komunalni menadžment i socijalne programe.

Teško je povući paralele između sudbine *Tempelhofa* i *Tegela* s obzirom na vrlo različite društveno-političke okolnosti pod kojima su izgrađeni i imidž koji imaju kod samih stanovnika. *Tempelhof* je prošao neverovatnu sudbinu od simbola nacističkog režima (svojevremeno najduža zgrada na svetu) do strateškog aerodroma u vreme kada je Zapadni Berlin bio u blokadi i kada je sva roba dolazila avionom (*Luftbrücke* - vazdušni most). Zbog toga je i njegovo reprogramiranje mnogo osetljivije od same konverzije dotrajale infrastrukture. U svakom slučaju, ono što bi drugi gradovi poželeli (dva aerodroma u funkciji) Berlinu je višak sa kojim se teško bori, te je apsurd ovog grada dobio još jednu u nizu priča.

Za kraj ove trilogije o berlinskim urbanim pionirima i ostalim neformalnim socijalnim grupama nameće se pitanje njihove funkcije u urbanom razvoju. Oni su, pre svega, faktor vitalnosti u procesu transformacije nedefinisanog i marginalnog prostora i neka vrsta signala formalnom planiranju. Njihov potencijal svaka-ko leži u činjenici da mogu delovati na svakom prostornom nivou (grad-region, distrikt, arhitektura), te da eksperimentalna priroda prostorne aproprijacije uvek ima inovativni karakter. S obzirom na to da je Berlin neverovatno preobražen od pada Zida, te da je njegova trenutna forma samo efemerni prizor; uloga urbanih pionira u produkciji prostora shvaćena je kao doprinos strukturalnoj transformaciji grada čiji postindustrijski pejzaži nude pregršt prostora za eksperimentisanje.

Miodrag Kuč se bavi naučnoistraživačkim radom na Univerzitetu *Bauhaus* u Vajmaru. Težište njegovog rada predstavljaju prostori neformalnih socijalnih grupa, supkultura i urbanih marginalaca. Osnivač je pokreta PUF (ParaUmetničkeFormacije). Živi i radi u Berlinu.